

PREVISIONS

Previsions

La consolidació fiscal, la persistència de les restriccions creditícies a l'activitat econòmica i la negativa evolució del mercat de treball continuaran dificultant seriosament el creixement de la demanda nacional el 2012, limitant així el dinamisme de l'economia a l'aportació que pugui efectuar la demanda exterior neta. No obstant això, el comportament del sector exterior estarà supeditat a la consecució de millores en competitivitat que difícilment seran estructurals si no estan originades per creixements de la productivitat imputables a millores de l'eficiència productiva i no a la destrucció d'ocupació. No s'entreu que aquesta circumstància sigui viable a curt termini. Aquest aspecte adquireix més rellevància en tant que les rendes d'inversió i la dependència de les importacions energètiques són i continuaran sent *handicaps* molt rellevants en les nostres relacions d'intercanvi.

L'any 2012, la contracció del PIB a Catalunya es pot situar entre el -1,5% i el -2%

Aquest escenari augura la prolongació de la recessió durant els pròxims mesos, amb una contracció del PIB a Catalunya que es podria situar entre el -1,5% i el -2%, alhora que afectaria la capacitat de correcció del dèficit públic, tot i les polítiques d'ajust de la despesa i de consolidació fiscal dutes a terme.

L'absència de creixement econòmic està esterilitzant les polítiques de consolidació fiscal

L'escalada del risc país està descomptant un grau de desconfiança significatiu per part dels mercats financers en relació amb la capacitat de la nostra economia de reduir el dèficit públic i de fer front als compromisos associats a l'endeutament sobirà en absència de creixement econòmic i en un context en què les polítiques de consolidació fiscal via ajust de la despesa han mostrat un impacte limitat i lent en la contenció de dèficit públic. La persistència d'aquestes amenaces, en absència d'una actuació política decidida a Europa envers el creixement econòmic i l'harmonització fiscal i del sistema bancari, continuarà infringint un sever càstig a les condicions de refinançament del deute públic a Catalunya i Espanya. Aquest fet continuarà pressionant a l'alça el cost associat al servei del deute, amb el consegüent impacte negatiu sobre el dèficit públic en els pròxims mesos.

El recurs a una política d'estímuls fiscals està i continuarà estant limitat per la prioritat de reduir el dèficit pressupostari i per un deute públic que, en aquest darrer cas, des de l'inici de la crisi, mostra un ritme de creixement difícilment sostenible. El marge de la política monetària està limitat en el vessant dels tipus d'interès pel seu baix nivell actual. La conjunció d'ambdues constatacions, unida a l'aprofundiment de la recessió en bona part de la zona euro i a una amenaça objectiva de recessió als EUA i la Xina en els propers mesos, apunta cap a la possibilitat que, a curt termini, s'implementin novament mesures de relaxació o flexibilització quantitativa, de forma coordinada entre els bancs centrals de les àrees afectades. Es tracta d'una eina no convencional de política monetària utilitzada pels bancs centrals per augmentar l'oferta de diner, augmentant l'excés de reserves del sistema bancari, normalment mitjançant la compra de deute sobirà per estabilitzar o augmentar els seus preus i amb això reduir les taxes d'interès a llarg termini. Aquesta mesura sol ser utilitzada quan els mètodes més habituals de control de l'oferta de diner no han funcionat, com quan el tipus d'interès de descompte o la taxa d'interès interbancària són a prop de zero.

La intensificació de les crisi del sistema bancari a Espanya i del deute sobirà, el possible abandonament de la zona euro -ordenat o no- per part de Grècia o les implicacions d'una possible reestructuració del deute de Portugal i Irlanda, estan accentuant la fugida de liquiditat des dels països de la perifèria de la zona euro, posant en seriós risc la viabilitat de la Unió Econòmica i Monetària.

L'acció de les administracions públiques a Catalunya l'any 2012 està fortament condicionada per les exigències de disciplina fiscal

En aquest context, l'acció de les administracions públiques a Catalunya l'any 2012 està fortament condicionada per les exigències de disciplina fiscal i el compliment dels objectius fixats en el Programa d'estabilitat i convergència d'Espanya que, revisats en el darrer acord del Consell de Política Fiscal i Financera el març del 2012, estableixen uns objectius de dèficit per a les comunitats autònomes de l'1,5% del PIB per al 2012, de l'1,1% del PIB per al 2013, i de l'1% el 2014.

Les greus dificultats que travessa el sector financer, el rescat anunciat recentment d'una part de les entitats bancàries espanyoles, i les previsions de caiguda del PIB espanyol per a l'any 2012 fan preveure en l'àmbit de les administracions públiques noves mesures de consolidació fiscal des del vessant dels ingressos, debilitats per unes perspectives negatives sobre l'evolució de les bases fiscals, com poden ser l'increment dels tipus impositius en l'IVA, o l'eliminació de la desgravació fiscal en IRPF a la compra d'habitatges per rendes elevades. A més de la ja introduïda recuperació temporal de l'impost sobre el patrimoni l'any 2011, però amb efectes recaptatoris el 2012.

Paral·lelament els pressuposts de l'Estat per al 2012 ja preveuen mesures de contenció de la despesa.

En les prestacions d'atur, els pressuposts de l'Estat preveuen una despesa per al conjunt de l'Espanya de 28.503,12 milions d'euros, quantitat que és un 5,4% inferior a la pressupostada el 2011 i un 5,0% inferior a la despesa final en prestacions per atur del 2011, de 29.995,8 milions d'euros.

Els pressuposts de l'Estat per al 2012 preveuen una caiguda de la inversió al conjunt de l'Estat del 24,8% i de la despesa regionalitzada a Catalunya del 44,9%. I no fan cap previsió de despesa de capital en compliment de la disposició addicional tercera de l'Estatut d'autonomia de Catalunya.

Mentre que els pressuposts consolidats del Sistema de la Seguretat Social pel 2012 preveuen per al conjunt d'Espanya un modest increment de les despeses no financeres del 0,9% en relació amb els pressuposts del 2011.

Pel que fa a la Generalitat, els pressuposts del 2012 preveuen una reducció de la despesa del 5,9% com a conseqüència, per una part, d'una important reducció del 35,6% de la despesa associada a l'amortització de l'endeutament del sector públic de la Generalitat amb un calendari d'amortitzacions més favorable que en l'exercici 2011 i, per una altra, de la reducció de les despeses associades a la remuneració de personal, compra de béns i serveis, transferències corrents – especialment aquelles destinades a les famílies-, i a les despeses d'inversió, que en conjunt es redueixen el 5,2%. Paral·lelament s'incrementa el 30,7% la despesa associada als serveis financers del deute, i s'incrementa el 21,2% el capítol 8 dels pressuposts, principalment com a conseqüència de l'augment en la concessió de préstecs i constitució de dipòsits i fiances per part de la Generalitat.

Des del vessant dels ingressos, es preveu una forta reducció del recurs a l'endeutament, tant per les menors necessitats de finançament com per la previsió d'un menor dèficit. Mentre que s'incrementen els ingressos no financers, principalment, per la previsió a l'alça dels recursos associats al model de finançament perquè s'espera una liquidació positiva del model per a l'any 2010, per un increment en la recaptació de l'IVA, i en menor mesura per la introducció de dos nous tributs per al 2012, l'impost sobre estades en allotjament turístics, i la taxa per expedició de recepta farmacèutica o producte sanitari, així com la recuperació de l'impost sobre el patrimoni.

Es mantindran, així, per al 2012 les mesures de consolidació fiscal de les administracions públiques, la qual cosa fa preveure, de nou, una aportació negativa al creixement del PIB de la despesa conjunta de les AP al llarg de l'any.

El descens de l'ocupació i l'increment de la taxa d'atur continuaran marcant l'evolució del mercat de treball

Aquest escenari continuarà imposant un to molt negatiu en l'evolució del **mercat de treball** durant l'any 2012, amb una taxa d'atur a l'alça i un descens generalitzat de la població ocupada en tots els sectors d'activitat econòmica. Caldrà veure en quina mesura la indústria serà capaç de resistir aquesta nova fase de la crisi. Gran part de l'èxit o fracàs industrial i del conjunt de l'economia anirà lligat a la capacitat de reorientar la producció cap a l'exterior, fruit de la previsible continuïtat del descens de la demanda interna. Alhora, les males perspectives laborals podrien reforçar la tendència a la inactivitat de part de la població que ara es troba activa, i que ja s'observa els últims trimestres de 2011.

La temporalitat va decaure en la primera fase recessiva d'aquesta crisi per la forta destrucció de llocs de treball amb contracte temporal. Durant els propers mesos, però, la probabilitat de passar des de situacions d'atur o d'inactivitat cap a una situació d'ocupació indefinida serà reduïda, i es plausible pensar que, ateses les expectatives negatives sobre l'evolució de l'economia, la demanda de treball que es pugui generar es cobreixi amb llocs de treball de caràcter temporal i/o a temps parcial. De fet, l'estadística disponible referida al primer semestre de 2012 ja confirma l'augment de la temporalitat. No obstant, cal recordar que els canvis legislatius importants que s'han produït recentment en aquesta matèria poden afectar aquestes previsions.

Les perspectives són igualment negatives per al **treball autònom**: és previsible que l'evolució negativa que ha mostrat l'any 2011 als sectors de la indústria, de l'agricultura i òbviament de la construcció es traslladi al sector serveis, per l'efecte advers que té la conjuntura sobre l'evolució del consum domèstic. En aquest context, es preveu doncs una contracció del nombre de persones que treballen per compte pròpia que no afectaria tant els homes com enguany, i que es podria tornar a desplaçar, segons la magnitud de l'ajust, en major mesura sobre aquelles ocupacions més tècniques i aquelles persones amb un nivell de formació més elevat.

Una altra faceta, molt destacada, en la que aquesta segona gran recessió tindrà efectes importants sobre la població catalana seria la de reforçar la tendència a l'emigració, ja sigui mitjançant el retorn als països d'origen de la població de nacionalitat estrangera desocupada, o per la sortida de població de nacionalitat espanyola sense feina (especialment jove amb nivells d'estudis mitjans o alts).

En aquesta situació, les **polítiques d'ocupació i les relacions laborals** prenen una rellevància cabdal. Des de la Unió Europea es recomana a Espanya que, a més d'aplicar la reforma laboral, prengui mesures addicionals dirigides a augmentar l'eficàcia de les polítiques actives d'ocupació. Així mateix, recomana aplicar el Pla d'acció destinat als joves especialment pel que fa a la qualitat de l'educació i la formació professional i la seva adaptació a les necessitats del mercat de treball. Caldrà tenir en compte el nou marc de vigilància dels desequilibris macroeconòmics de la UE, aprovat a finals del 2011, que incorpora la taxa d'atur com un dels indicadors a tenir en compte per determinar l'existència de desequilibris, que en cas de persistència, pot arribar a comportar la imposició de sancions.

És imminent l'aprovació de la llei derivada del Reial decret llei 3/2012 i del desenvolupament reglamentari en diferents àmbits

En aquest context, és imminent l'aprovació del projecte de llei de mesures urgents per a la reforma del mercat laboral procedent del Reial decret llei 3/2012, així com el desenvolupament de matèries com el contracte per a la formació i l'aprenentatge; la formació professional; els certificats de professionalitat i els expedients de regulació d'ocupació.

D'altra banda, estant ja en marxa des del 2011 el procés d'autorització de les agències privades de col·locació per col·laborar en la intermediació, l'orientació, la formació i selecció, és previsible que aquesta col·laboració es comenci a fer efectiva.

En desenvolupament de l'Estratègia espanyola d'ocupació i del Programa nacional de reformes d'Espanya 2012, el Pla anual de política d'ocupació 2012, en elaboració en el moment de redactar aquestes previsions, establirà els objectius prioritaris de política d'ocupació que configuraran les polítiques actives d'ocupació que els serveis públics d'ocupació han de desenvolupar. Aquests objectius són reduir la taxa d'atur juvenil (Pla d'ocupació juvenil); millorar l'ocupabilitat de la resta de col·lectius afectats per l'atur; donar suport als emprenedors; accentuar la col·laboració públicoprivada per realçar els mecanismes de recerca d'ocupació per a les persones aturades; desenvolupar mesures per a col·lectius específics, amb atenció especial a les persones amb discapacitat i lluita contra el frau (Pla de lluita contra el frau en matèria de Seguretat Social amb mesures de control i seguiment de les prestacions d'atur i de les bonificacions a les cotitzacions de la Seguretat Social).

La reducció radical de l'import destinat a polítiques actives d'ocupació pels pressupostos generals de l'Estat porta a replantejar els programes d'aquestes polítiques i a una contradicció en relació amb les orientacions i les recomanacions recents de la Unió Europea per a Espanya

Aquest Pla s'aprova en un context de reducció molt significativa de l'import que els pressupostos generals de l'Estat destinen a polítiques actives d'ocupació, que passa dels 7.322 milions d'euros l'any 2011 als 5.807,2 milions d'euros, amb una disminució de totes les partides excepte de la partida destinada a subvencionar les bonificacions a la contractació. En aquesta línia, la Conferència Sectorial d'Ocupació i Afers Laborals destina 191,2 milions d'euros –davant dels 443,8 de 2011–, perquè Catalunya implementi polítiques actives d'ocupació. Aquesta reducció del 57% obliga el Departament d'Empresa i Ocupació a revisar el Pla de desenvolupament de polítiques actives presentat pel SOC a principis del 2012. S'estableix així una contradicció en relació amb les recomanacions recents que la Unió Europea ha formulat a Espanya sobre la importància de les polítiques actives i la necessitat d'augmentar la seva eficàcia.

La taxa de cobertura de les prestacions d'atur continua disminuint malgrat l'augment de la població aturada

D'altra banda, pel que fa a la protecció per atur, malgrat el previsible augment de la població aturada, és també previsible que la taxa de cobertura de les prestacions d'atur continuï disminuint, i per tant, que augmenti el nombre de persones sense dret de percebre prestacions d'atur. En aquest context, caldrà veure quines mesures s'adopten tenint en compte que el Pla Prepara s'acaba a mitjans d'agost.

Durant els propers mesos, l'escenari en el qual es mourà la negociació col·lectiva dependrà de l'abast de l'aplicació pràctica del II Acord per a la negociació col·lectiva 2012, 2013 i 2014, de l'AIC i del Reial decret llei 3/2012, d'11 de febrer de 2012, de mesures urgents per a la reforma del mercat laboral, que regula una reforma de la negociació col·lectiva

El model de **negociació col·lectiva** vigent fins ara ha patit una sèrie de disfuncions, principalment pel que fa a la seva estructura i continguts. En aquest sentit, la seva estructura està caracteritzada per l'atomització, és a dir, l'existència d'un nombre molt elevat de convenis amb àmbits d'aplicació reduïts i fragmentats i, d'altra banda, la desvertebració de la negociació col·lectiva, la falta d'ordre i l'absència de normes clares sobre la concurrència de convenis i les matèries que aquests han de regular. En segon lloc, els continguts de la negociació col·lectiva no han afavorit suficientment l'increment de flexibilitat interna necessària per tal d'ajustar les condicions de treball a les noves circumstàncies econòmiques i productives de les empreses.

Els acords dels agents socials sobre la negociació col·lectiva aposten per la seva articulació i descentralització efectiva i per la flexibilitat en matèries com el temps de treball, la mobilitat funcional i els salaris.

Durant l'any 2011 el Govern va voler incidir sobre aquestes matèries amb la finalitat de dotar la negociació col·lectiva de major flexibilitat mitjançant l'aprovació del Reial decret llei 7/2011, de 10 de juny, de mesures urgents per a la reforma de la negociació col·lectiva. Per la seva banda, els agents socials van incidir en aquestes qüestions, a través de l'Acord sobre els criteris bàsics que han d'informar la negociació col·lectiva i de l'Acord Interprofessional de Catalunya 2011-2014.

Aquest procés negociador culmina amb l'assoliment del II Acord per a l'ocupació i la negociació col·lectiva 2012, 2013 i 2014, signat el 25 de gener de 2012 per la CEOE, CEPYME, CCOO i UGT, el qual fa una aposta clara per l'articulació i descentralització efectiva de la negociació col·lectiva per tal que els convenis sectorials propiciïn la negociació en l'empresa.

D'altra banda, les organitzacions signants de l'Acord consideren que els convenis han d'incorporar com a contingut mínim la flexibilitat interna, per tal de poder facilitar l'adaptació competitiva de les empreses i les persones treballadores a la conjuntura actual. En aquest sentit, els acords haurien de permetre incidir en matèries com el temps de treball, la mobilitat funcional i els salaris, de manera complementària a les previsions establertes legalment. Pel que fa al temps de treball, l'Acord apunta que la negociació col·lectiva tingui un paper més rellevant pel que fa a l'ordenació flexible del temps de treball i la seva concreció a l'empresa, tenint en compte les necessitats productives i dels treballadors/ores. Pel que fa a la mobilitat funcional, tal i com els agents socials signants ja han posat de manifest en ocasions reiterades, és previsible que desaparegui el sistema de classificació professional per categories i que aquest passi a estar regit per grups professionals. La flexibilitat en matèria salarial suposa que l'estructura salarial tingui elements variables, de tal manera que un percentatge determinat de la quantia salarial es faci dependre de la situació i els resultats de l'empresa. L'Acord també advoca per un creixement moderat dels salaris durant els propers anys, la qual cosa comporta l'establiment d'unes directrius pel que fa als increments salarials pactats per als anys 2012, 2013 i 2014, així com les causes i els mecanismes perquè es pugui procedir a la inaplicació del conveni col·lectiu.

El Reial decret llei 3/2012, d'11 de febrer de 2012, de mesures urgents per a la reforma del mercat laboral regula la desvinculació respecte del conveni col·lectiu en vigor en determinades matèries, atorga preferència als convenis d'empresa i estableix un termini màxim de dos anys d'ultraactivitat dels convenis, tot i que destaca l'escurçament d'aquest termini a un any en la tramitació com a llei del Reial decret llei

Per la seva banda i amb posterioritat, el Govern de l'Estat aprova una nova reforma laboral, a través del Reial decret llei 3/2012, d'11 de febrer de 2012, de mesures urgents per a la reforma del mercat laboral, que incideix també en la negociació col·lectiva. Atorga preferència als convenis col·lectius d'empresa i estableix un termini màxim de dos anys per a la ultraactivitat del conveni, transcorreguts els quals s'aplicarà el conveni d'àmbit superior, en cas que n'hi hagi, si no s'ha acordat un nou conveni. També regula de forma diferent a la pactada pels agents la desvinculació respecte del conveni col·lectiu en vigor, per causes tècniques, econòmiques, organitzatives o de producció, pel que fa a una sèrie de matèries com la jornada, el temps de treball, el sistema de remuneració i quantia salarial i el sistema de treball i rendiment.

La tramitació com a llei del Reial decret llei està produint poques modificacions significatives pel que fa a la negociació col·lectiva, tot i que destaca entre elles l'escurçament a un any de la ultraactivitat dels convenis col·lectius més enllà de la seva vigència.

En aquest context és previsible que la negociació col·lectiva d'enguany estigui condicionada per la interacció entre els acords de part i el nou model que emergeix de la reforma laboral.

L'escenari macroeconòmic previst no afavorirà el dinamisme d'alguns dels principals factors estratègics per a la competitivitat de l'economia catalana: la recerca, el desenvolupament i la innovació (RDI), les infraestructures i el model energètic i de sostenibilitat com a factors claus i estratègics per apuntalar la sortida de la crisi econòmica que vivim.

Malauradament, com apuntàvem en les previsions de la darrera edició, tot fa indicar que les despeses internes en R+D els propers anys disminuiran, fins i tot amb taxes superiors a les registrades en els dos anys anteriors. L'objectiu de reducció dels dèficits públics fa que els governs de l'Estat i de la Generalitat retallin els seus pressupostos en R+D i se sumin a la disminució de les despeses en recerca que ja s'ha produït en el sector privat des de fa dos anys. Aquesta reducció també tindrà el seu impacte en la reducció del personal dedicat a R+D. Tal vegada, comporta que per primer cop des que es disposa d'estadístiques sobre R+D, el sector públic executi menys despesa i tingui menys personal.

Es preveu una reducció significativa tant de les despeses com del personal vinculat a la Recerca i el Desenvolupament

Ara bé, en el full de ruta del Govern de la Generalitat es manté, com a prioritat, la millora de la governabilitat i de l'eficiència del tot el sistema de recerca, fet que pot contrarestar, en una part, les dificultats de finançament públic. Així, cal destacar algunes iniciatives: En primer lloc, l'Estratègia Catalunya 2020, hereva de l'anterior Acord estratègic per a la internacionalització, la qualitat de l'ocupació i la competitivitat de l'economia catalana, que incorpora com a primer objectiu operatiu de l'eix quart "Promoure la reorientació estratègica de les empreses" la millora de l'eficiència i l'eficàcia del sistema d'R+D+I. Un segon exemple és el Pla d'actuacions industrials i empresarials per al període 2012-2014 en el qual es planteja assolir la fita europea d'augmentar l'R+D fins al 3% del PIB català al 2020, mitjançant una major eficiència i eficàcia dels centres tecnològics i de recerca. I per últim, la voluntat del govern de presentar una llei de la ciència que blindi la investigació d'excel·lència, a través de, entre altres mesures, donar plena autonomia de gestió als centres d'investigació, o la de donar cobertura jurídica al programa Icrea, que ha permès atreure a Catalunya més de 200 investigadors de primer nivell a través de contractes competitius. En un context de necessitat peremptòria d'optimització dels recursos, guanyen legitimitat les posicions que defensen evitar la dispersió d'esforços i per tant, l'aposta per una certa especialització regional en l'àmbit de la recerca.

El context depressiu de l'economia fa preveure una reducció de les despeses d'innovació per part de les empreses

L'agreujament de la situació econòmica no permet fer una previsió optimista pel que fa a l'evolució de la innovació de les empreses, malgrat els bons resultats obtinguts en la innovació (sense l'R+D) el 2010, probablement més a causa de processos cíclics d'inversió i de necessitats imperioses de renovació d'equipaments que no pas a un procés estable de millora. Un indicador que marca tendència és la formació bruta de capital (sense la construcció) i les dades indiquen que ha empitjorat en termes interanuals trimestre a trimestre i en els dos darrers anys ha registrat taxes de creixement negatives. En aquest context, el pronòstic no pot ser un altre que el de disminució de les despeses en innovació i de reducció de les empreses que fan innovació.

Pel que fa a les TIC, s'espera un creixement moderat de la penetració d'equipaments i d'ús de les TIC, tot i que amb algunes excepcions. Així, la penetració de la Internet mòbil, mercès al creixement dels telèfons intel·ligents i dels *tablets*, serà força remarcable, com també ho serà el creixement de la participació de la ciutadania en les xarxes socials, especialment en les d'oci però també en les professionals.

Tampoc no es preveuen grans canvis en l'àmbit del comerç electrònic. Sembla que els hàbits de compra i venda per Internet s'estendran, però aquesta tendència pot contrarestar-se amb una reducció del consum de determinats productes i serveis a causa de la crisi econòmica.

L'activitat del sector TIC pot tendir a una millora, després dels mals resultats obtinguts el 2009, últimes dades estadístiques disponibles, segons indica el baròmetre del sector tecnològic del Centre Tecnològic de Catalunya. Però també s'alerta de les dificultats per accedir al finançament i per atraure negocis i inversions.

De tota manera, amb l'objectiu de potenciar el sector TIC català, cal remarcar dues iniciatives que poden tenir un impacte positiu. D'una banda, la implantació del nou model de contractació TIC de la Generalitat que ha estat un revulsiu per a la creació d'unions temporals de pimes catalanes del sector per tal de poder concorre a l'oferta competitiva. I d'altra banda, la presentació del Pla Idigital que abasta tant el sector TIC, com les empreses en general, l'Administració i la ciutadania, i amb alguns objectius ambiciosos com que el 40% de les pimes utilitzin el comerç electrònic el 2015 o que el 75% de les llars disposin de banda ampla ultraràpida el 2020.

Les restriccions que imposen les mesures per a la reducció del dèficit públic i el Pacte d'estabilitat pressupostària a la UE es continuaran traduint en la reducció d'inversió en infraestructures

En matèria d'inversió en **infraestructures**, per una banda, les restriccions en el dèficit estatal imposades pel Pacte d'estabilitat pressupostària a la UE, limiten la capacitat d'endeutament, tant del Govern central com de la Generalitat de Catalunya, el que es tradueix en retallades en inversió a fi de reduir la despesa. Així mateix, les males perspectives de compliment d'aquest topall de dèficit, unides a la negativa del Govern central de satisfer l'acordat a la disposició addicional tercera, fan probable que no es compleixin la majoria dels terminis de finalització d'obres, incidint en el retard en l'execució. La voluntat del Govern central de finalitzar l'extensió de la línia d'alta velocitat a Espanya també fa que la competència pels recursos s'intensifiqui.

Pel que fa a l'ús de les infraestructures, és possible que segueixin augmentant els passatgers a infraestructures que no depenen de la conjuntura interna, com poden ser aeroports i ports. En canvi, en infraestructures terrestres, més sensibles a l'evolució interna, és possible que el transport ferroviari, però especialment el trànsit per carretera, disminueixin.

En el transport de mercaderies les perspectives no són millors. És probable que el transport per via portuària disminueixi, en principi fruit d'un menor nombre d'importacions. Als aeroports l'evolució és incerta. En les infraestructures terrestres, sembla clar que el transport per carretera se seguirà reduint, mentre que l'evolució del transport per ferrocarril resulta una incògnita.

La previsió indica que l'estalvi d'energia primària augmenta però a un ritme lent. La mateixa tendència tindrà el consum d'energia final, especialment a la indústria i a la construcció, tot i que tindrà poca repercussió en la intensitat energètica

En el capítol d'**energia**, si bé la desacceleració del creixement econòmic dels països més consumidors d'energia com la Xina fan preveure una certa davallada del preu a curt termini del petroli, si continua la inestabilitat política i la incertesa sobre les reserves, els recursos i la capacitat productiva petrolera d'alguns dels països productors, el preu del petroli, a mig termini, tindrà un comportament alcista. Mentrestant se seguirà avançant en la interconnexió elèctrica de l'Estat amb la resta d'Europa.

La política energètica seguirà el camí planificat per assolir els objectius d'estalvi, eficiència i energies renovables que han establert Catalunya, amb l'aprovació del Pla d'energia i canvi climàtic 2011-2020, l'Estat i la UE. No obstant això, algunes iniciatives interessants en l'àmbit dels sistemes intel·ligents de gestió descentralitzada de l'energia, l'enllumenat, o els nous materials de cap-

tació d'energia renovable entre d'altres, estaran condicionades a la durada de la crisi i a la reducció de les subvencions destinades a incentivar-les.

Pel que fa al **consum d'energia**, la previsió és que l'estalvi d'energia primària augmenti però a un ritme lent, i que es redueixi el consum de gas, així com el consum d'energia primària per càpita. El consum d'energia final també es reduirà, sobretot a la indústria i la construcció, però baixar la intensitat energètica final d'aquests sectors serà més difícil, i, en definitiva, dependrà de la profunditat de la crisi. Les polítiques d'estalvi en el consum d'energia final se centraran especialment en els sectors del transport, i en el domèstic.

Quant a la **producció d'electricitat**, és de preveure que les variables que causen el dèficit de tarifa elèctrica -costos, tecnologia, subhastes- es revisin i s'ajustin. Tanmateix, la producció d'electricitat en règim especial i amb combustibles renovables augmentarà, tot i que algunes tecnologies com la solar poden estabilitzar o reduir la participació sobre el total. Els objectius de **potència elèctrica renovable** seran difícils d'assolir l'any 2015, i també l'any 2020, si no es fa un esforç considerable, sobretot d'energia eòlica, solar, biomassa i biogas. El consum final de biocombustibles seguirà augmentant.

En matèria de sostenibilitat ambiental, les polítiques destinades a preservar el capital natural, i reduir el consum i augmentar la productivitat dels recursos energètics i naturals seguiran endavant, sobretot si la demanda de matèries primeres escasses i essencials per a l'economia europea augmenta. Tot i això, serà difícil assolir un acord internacional vinculant per reduir les emissions.

La situació econòmica del país pot comportar desinversió en polítiques de protecció del medi ambient. Així, en el cas de l'aigua, ni els objectius de gestió i d'inversió en infraestructures planificats ni els que fan referència a sanejament, abastament i recuperació química i biològica es compliran.

Pel que fa a l'estat del medi ambient, les polítiques per evitar la pèrdua de biodiversitat seguiran endavant a la UE, sobretot després de posar en valor els aspectes mediambientals, econòmics i socials que els ecosistemes ofereixen i conèixer que només un de cada deu ecosistemes europeus protegits evolucionen favorablement. No obstant això, la situació econòmica del país fa previsible la desinversió en aquest àmbit i en d'altres relacionats amb el medi ambient (agrícola, hidroelèctric, i de l'aigua, entre d'altres).

Pel que fa a l'**aigua**, probablement els objectius de gestió i d'inversió en infraestructures planificats no es compliran, ni s'assoliran els objectius de sanejament, abastament i recuperació química i ecològica a la qual ens obliguen les directives comunitàries, especialment pel que fa a la qualitat dels rius, i l'obtenció de més recursos mitjançant la dessalinització, regeneració i reutilització.

Quant al **mar, la pesca i l'aqüicultura**, les propostes de reforma de la política pesquera comuna (PPC) que entraran en vigor l'any 2013 limitaran el nombre de llicències i les quotes i només obtindran finançament les iniciatives més respectuoses amb el medi ambient. El sector pesquer artesanal català pot sortir perjudicat si es posa en marxa el mercat de permisos de pesca. Els ingressos de l'aqüicultura possiblement es recuperaran.

Quant als **residus**, les polítiques de gestió destinades a prevenir la generació, fomentar la valorització i reduir la disposició seguiran aplicant-se. No obstant això, la crisi ha fet que la majoria dels objectius estiguin desfasats i, per tant, els escenaris de generació de residus projectats, especialment els industrials i de la construcció, s'hauran de revisar.

Pel que fa a l'**agricultura**, l'inici del període de transició cap a la reforma de la política agrària comuna i el canvi en l'orientació dels ajuts comunitaris afectaran el sector agrícola català que, a partir d'ara, haurà de tenir molt més en compte la política mediambiental. En aquest context, la

producció agrícola sostenible –ecològica i integrada- i la facturació, comercialització, distribució i exportació del sector ecològic augmentarà.

Pel que fa a l'**aire**, les polítiques aniran destinades a complir els objectius de qualitat de l'aire de la UE i se centraran en les zones i els contaminants on es produeixen els incompliments, com ara, l'Àrea de Barcelona i el Vallès – Baix Llobregat, i les partícules en suspensió, òxid de nitrogen i ozó ambiental. La UE probablement farà un tomb en la política de qualitat de l'aire ja que enguany ha iniciat una consulta pública per revisar-la.

L'indicador d'intensitat de les emissions de l'economia catalana probablement baixarà, tot i que difícilment s'assolirà l'objectiu de reducció de les emissions difuses, i el dèficit entre les emissions autoritzades i verificades del sector elèctric serà difícil de reduir

Les **emissions** de GEH mundials augmentaran, sobretot les dels països emergents, amb Xina al capdavant. No obstant això, la UE complirà amb l'objectiu de reducció de les emissions l'any 2012, l'Estat espanyol i Catalunya tindran més dificultats i hauran d'invertir en projectes de reducció de les emissions de països en vies de desenvolupament. L'indicador d'intensitat de les emissions de l'economia catalana probablement baixarà, però difícilment s'assolirà l'objectiu de reducció de les emissions difuses, i el dèficit entre les emissions autoritzades i verificades del sector elèctric serà difícil de reduir.

En aquest context, les **polítiques de mitigació** del canvi climàtic seguiran el full de ruta del Protocol de Kyoto fins que se signi un acord mundial i vinculant de reducció de les emissions de GEH. El període de comerç d'emissions 2013-2020 de la UE serà més restrictiu. Catalunya seguirà el desenvolupament de polítiques que incentivin els canvis en la mobilitat i el transport, en línia amb la UE. Les **polítiques d'adaptació** es focalitzaran previsiblement en les zones urbanes i la costa.

L'aposta per la ecoinnovació seguirà endavant, ja que l'aplicació de tecnologies ambientals i la creació d'empreses d'aquest sector té potencial per crear ocupació. També és probable que s'incentivin els resultats, les patents i les exportacions relacionades amb el sector del medi ambient, ja que Catalunya se situa per sota de la mitjana de la UE-27 en aquest àmbit.

Catalunya seguirà encapçalant la inversió en equips de protecció del medi ambient de l'Estat espanyol. Tanmateix, la quantia de les inversions mediambientals probablement es reduirà per la necessitat d'amortitzar-les i per la durada de la crisi.

Quant a la gestió mediambiental, el nombre d'empreses certificades amb sistemes de gestió es mantindrà estable, especialment entre les empreses de serveis i les pimes. Pel que fa als distintius de qualitat ambiental (distintius de garantia de qualitat ambiental i etiqueta ecològica de la UE) probablement es reduiran, paral·lelament a la reducció dels ajuts.

L'agreujament de la situació econòmica i laboral del darrer any, després de la llarga durada de la crisi en la qual estem immersos, està tenint un dur impacte en els serveis i polítiques vinculades a les **condicions de vida** de la ciutadania, especialment pel que fa a la salut, l'educació, l'habitatge i la protecció social per a les persones més desfavorides. Les previsions indiquen un menor marge de maniobra d'unes polítiques que haurien de servir de suport al creixent nombre de persones en situació de risc d'exclusió social, però que, paradoxalment, davant la necessitat de reduir el dèficit públic, es troben en una situació d'extrema fragilitat.

Es constata un fre en el creixement poblacional, amb un saldo migratori negatiu, que es mantindrà mentre no es torni a la via del creixement

El **context demogràfic** confirma les previsions fetes en la darrera edició. En primer lloc, es constata el fre en el creixement poblacional, amb un saldo migratori negatiu que es repeteix per segon any, tot i que més moderat que l'anterior i que, davant un context de recessió econòmica, és pre-

visible que es mantingui durant els propers anys. Conseqüentment, la possibilitat de creixement de població restarà condicionada, sobretot, a les pautes de comportament de la població autòctona.

A més de la reducció de l'entrada de nous contingents migratoris, s'incrementarà la població autòctona que marxarà a l'estranger i el retorn de persones de nacionalitat estrangera als seus països d'origen

Un segon aspecte és que en una dinàmica de reducció intensa de l'ocupació, les expectatives laborals de les persones es redueixen considerablement i afavoreix la decisió de la població autòctona en edat laboral de cercar noves oportunitats laborals a l'estranger, el retorn de persones de nacionalitat estrangera als seus països d'origen i el descens del nombre de persones que inicien la seva ruta migratòria amb destinació a Catalunya.

Tot plegat aboca a una acceleració de l'envelliment de l'estructura poblacional catalana

Si a tot plegat afegim el declivi de la natalitat iniciat el 2009 (agreujat per la presència d'unes cohorts menys nombroses de dones d'entre 20 i 29 anys) combinat amb un allargament de la vida de les persones, que condueix a un augment del pes relatiu de les persones més grans, el resultat ens aboca a una acceleració de l'envelliment de l'estructura poblacional catalana.

Conseqüentment, aquest escenari planteja dos reptes importants com són la disminució del nombre de persones en edat laboral i l'increment del volum de persones més grans, especialment les més grans de 75 anys, i el seu impacte en polítiques com les de protecció social o salut.

Dos temes clau al voltant de la sostenibilitat del sistema sanitari: la contenció de la despesa i la millora de la recaptació de recursos

La persistència de la crisi econòmica i financera i els seus efectes restrictius sobre el pressupost de la Generalitat seguiran influint de manera determinant en les polítiques relacionades amb la **salut**. El debat sobre la sostenibilitat del sistema sanitari es recolzarà en dos posicionaments: d'una banda, garantir la seva viabilitat financera a partir de la contenció de la despesa i, de l'altra, la conveniència de fer-ho a partir de la millora en la recaptació de recursos.

Pel que fa a la contenció de la despesa, s'hi inclou la disminució de la despesa pública destinada al sistema sanitari (reducció de l'activitat dels centres de salut i hospitals, menor despesa farmacèutica, etc), la introducció de canvis en els criteris d'accés als serveis (limitació de la universalitat de la sanitat, ampliació de les llistes d'espera) o la instauració de mecanismes de copagament, entre altres aspectes.

En aquest sentit, caldrà restar amatents a les conseqüències que les reformes sanitàries i la contenció de la despesa pública puguin tenir sobre la universalitat del sistema i el principi d'equitat i ben concretament sobre l'accés efectiu dels col·lectius socialment desfavorits (persones amb malalties cròniques, famílies amb rendes baixes, persones d'origen immigratori, etc) als serveis i recursos sanitaris, com l'assistència sanitària i els medicaments. No es pot obviar que aquestes mesures s'apliquen en un sistema sanitari reconegudament infradotat tant en termes de percentatge de despesa sobre el PIB –2 punts per sota de la UE-15-, com de despesa per càpita –inferior a la mitjana espanyola i de la UE-15-.

Les mesures preses tant per incrementar ingressos com per reduir despeses afectaran la qualitat assistencial i conseqüentment, comportaran una davallada de la satisfacció ciutadana respecte del sistema sanitari

Tot plegat fa previsible una davallada significativa de la satisfacció ciutadana respecte del sistema sanitari si les expectatives d'atenció sanitària i de qualitat assistencial es veuen erosionades per

l'acumulació de processos desfavorables als interessos immediats dels pacients, com ara la reducció de l'activitat dels centres de salut i hospitals, l'increment progressiu de les llistes d'espera per a diagnòstic i intervencions quirúrgiques, l'eliminació o reducció de determinats programes socio-sanitaris o la intensificació del copagament dels serveis sanitaris.

Els ajustos pressupostaris en educació poden tenir conseqüències en la qualitat de l'educació i en l'increment de la conflictivitat social

La persistència de la crisi econòmica i financera Internacional i la consegüent necessitat dels governs d'ajustar la despesa pública a la disponibilitat d'ingressos a curt termini fan preveure que es mantingui, a mig termini, una situació realment complicada per al **sector educatiu** en, almenys un doble vessant.

D'una banda, la millora i, fins i tot, el manteniment de la qualitat de l'educació podria veure's comprometuda donades les restriccions pressupostàries que afecten aquest capítol tant en termes absoluts com, per primera vegada des de l'inici de la crisi, en termes relatius com a percentatge del PIB. Una nova pressió afegida és el més que probable creixement del nombre d'alumnes dels centres públics, en gran part explicat pel creixement de places de la formació professional, però que aviat es podria produir, també, en detriment de l'alumnat dels centres privats concertats i no concertats en el cas que la crisi econòmica mantingui la intensitat actual.

De l'altra, la frustració creixent de les expectatives de bona part de la comunitat educativa i els actors socials (alumnat, professorat, centres públics i privats, etapes educatives...) a l'entorn dels seus interessos respectius més directes (preu de les matrícules, salaris i condicions laborals, finançament, etc) podria desembocar en un grau més elevat de conflictivitat social, tal com ha quedat reflectit al llarg del curs escolar actual a través de la intensificació de les reivindicacions.

Així, doncs, ningú no nega que els reptes que ha d'afrontar el sistema escolar són de gran envergadura i resta en l'aire la pregunta sobre com afectarà al model educatiu el fet de comptar amb menys recursos i, alhora, amb més alumnat.

La revalorització que experimenta l'educació continuarà reflectint-se en l'increment de l'alumnat en gairebé totes les etapes i en una reducció del fracàs escolar i l'abandonament escolar prematur

No obstant això, la revalorització que està experimentant l'educació com a conseqüència de l'agudització de l'atur i les dificultats d'inserció laboral ha donat lloc a una sèrie de millores relacionades amb l'increment de l'alumnat a pràcticament tots els nivells educatius (llevat de l'universitari on les xifres romanen constants) i a una reducció del fracàs escolar i de l'abandonament escolar prematur, tendències totes elles que fan i molt probablement continuaran fent més eficient el sistema en almenys una de les seves funcions principals, la producció de credencials, i que l'aproxima poc a poc als objectius de l'Estratègia Europa 2020.

Les darreres mesures preses en els àmbits estatal i català poden debilitar l'equitat en l'accés al sistema educatiu

De tota manera, caldrà fer un seguiment de l'impacte de les transformacions anunciades pel Govern sobre el sistema educatiu tal com el coneixem ara, així com alguna de les seves virtuts més reconegudes: l'equitat en l'accés. Les mesures que s'estan implementant impliquen un increment del finançament privat d'origen familiar, tant de l'educació infantil com universitària, passant pels cicles formatius de grau superior (CFGs), a través de l'increment de taxes i matrícules i/o de la contenció o fins i tot reducció de beques i ajuts per a l'estudi.

L'aposta del Govern a favor dels ensenyaments professionalitzadors, mitjançant l'ampliació de l'oferta i la formació dual, fa preveure una tendència favorable en termes d'alumnat i del nombre

de persones que obtenen una titulació entre aquesta oferta formativa i els ensenyaments de tipus acadèmic (batxillerat i universitat). De tota manera, la reducció de la despesa podria provocar un desajust d'oferta i demanda, en el sentit de disposar d'una oferta insuficient de places davant un creixement important de la demanda. Si això es produís, com a recurs alternatiu, seria recomanable reforçar la formació a distància amb l'objectiu de no deixar cap persona sense accés a la formació professional. Una altra amenaça que pesa sobre aquests tipus d'ensenyaments és la possibilitat que l'oferta de programes de qualificació professional Inicial (PQPI) finançats pel SOC s'elimini a causa de l'ajust pressupostari que han patit les polítiques actives d'ocupació, fet que encara pot agreujar més el possible dèficit de places en aquest àmbit a més d'afectar, en gran part, els joves en risc d'exclusió que tenien en els PQPI una oportunitat per reprendre la seva trajectòria educativa.

El rescat al sistema bancari pot obrir un nou escenari a mig termini pel que fa a l'accés al crèdit per a la compra d'habitatge, a l'espera d'avaluar-ne les condicions

El rescat del sistema bancari espanyol recentment aprovat per la Unió Europea pot obrir un nou escenari pel que fa a l'accés a l'habitatge. Tot i això, caldrà analitzar a fons les condicions que van vinculades amb l'obtenció de la línia de crèdit fins a 100.000 milions d'euros per eixugar les pèrdues del sector financer.

Tot i la baixada important que podrien patir els preus de l'habitatge, tant el context socioeconòmic com les condicions financeres no fan preveure una millora molt significativa d'una demanda amb possibilitats reals d'accessibilitat a la compra d'habitatge

Així, el sector bancari espanyol seguirà en un profund procés de reajust que, en el marc actual, s'accentuarà al llarg del 2012. Per tant, continuarà la necessitat de les entitats financeres de majors apel·lacions de finançament per cobrir les exigències de capital. Així, tot i que el rescat pot millorar la fluïdesa del crèdit tant a empreses com a particulars, pel que fa al sector de l'habitatge en concret, es preveu que es mantinguin o, com a molt, es redueixin una mica les resistències d'aquestes entitats per donar-hi més facilitats creditícies durant el proper any.

El 2011 ha empitjorat l'accés a la compra d'habitatge condicionat per l'augment de l'atur, el retrocés en termes reals de les rendes salarials i l'increment dels tipus d'interès hipotecaris mitjans, tot i la caiguda del preu de l'habitatge. El 2012 és previsible una caiguda més intensa del preu de compra de l'habitatge, afavorida també per la necessitat de la banca de desprendre's de la manera més ràpida possible dels seus actius immobiliaris. Paral·lelament, malgrat la previsible reducció de l'euríbor, les condicions financeres de les entitats de crèdit podrien tendir a un increment del diferencial amb els tipus d'interès hipotecaris mitjans, dificultant el trasllat d'aquest menor interès al mercat de l'habitatge.

Si a allò dit anteriorment s'afegeix el previsible descens de l'ocupació durant el 2012, tot fa pensar que la demanda d'accés a l'habitatge es canalitzi amb renovada intensitat cap al mercat de lloguer. En aquest context, caldrà avaluar la reforma de la llei d'arrendaments urbans que es pretén aprovar enguany, per saber si la nova normativa facilita, de manera rellevant, tant l'increment de l'oferta d'habitatges com el creixement de la demanda.

Així, tot i la baixada important que poden patir els preus de l'habitatge, tant el context socioeconòmic com les condicions financeres no fan preveure una millora significativa d'una demanda amb possibilitats reals d'accés a la compra d'habitatge.

En aquest context es preveu una reducció tant de l'activitat del sector de la construcció residencial com de l'oferta de nou habitatge amb protecció oficial

Per tant és previsible que, per quart any consecutiu, tingui lloc una reducció de l'activitat del sector de la construcció residencial, que la CCOC estima en una caiguda del 10,0% del valor real de la producció interna bruta del subsector residencial a Catalunya per a l'any 2012.

D'altra banda, la reducció del 30,7% en la despesa pública directa en habitatge prevista en els pressupostos de la Generalitat de Catalunya per al 2012 es traduirà en una reducció de l'oferta de nou habitatge amb protecció oficial, mentre que l'eliminació del programa de la Renda bàsica d'emancipació, prevista per al 2012 a nivell estatal per a nous beneficiaris, dificultarà l'accés a l'habitatge de la població més jove.

Davant d'una realitat socioeconòmica realment adversa, amb un finançament molt escàs i amb un deteriorament profund del poder adquisitiu de les famílies, resulta imprescindible la consolidació d'una nova política de dret a l'habitatge, que com es va fer palès en les conclusions de la Jornada sobre Dret a l'Habitatge organitzada per la Taula d'Entitats del Tercer Sector Social de Catalunya¹, hauria de pivotar sobre quatre grans eixos: Generar un parc d'habitatges de lloguer assequible, facilitar l'accés de les rendes baixes a un habitatge de compra o de lloguer, reforçar les polítiques d'ajuts a les famílies per al pagament de l'habitatge i per últim, millorar els instruments de mediació per evitar la pèrdua de l'habitatge.

L'augment de les situació de vulnerabilitat social amenaça amb fer una profunda esquerra en la cohesió social del país

No es disposa de cap element que faci preveure un canvi de tendència respecte de l'evolució de la situació de les condicions de vida dels catalans. Aquest deteriorament tindrà un reflex directe en l'augment de les situacions de vulnerabilitat social, un escenari que amenaça amb fer una profunda esquerra en la cohesió social del país.

Així, l'anàlisi de la protecció social d'aquesta memòria resulta demolidor. Indicadors com la caiguda de la renda mitjana de les llars o el creixement del risc de pobresa amb un valor mai vist en tota la seva sèrie històrica, el 19,9%, són un bon reflex de la delicada situació socioeconòmica de la societat catalana. A més, la profunditat de la crisi econòmica no permet ser optimista amb l'evolució d'aquests indicadors, la qual cosa comportarà anar en la direcció contrària als objectius marcats per l'Estratègia 2020 i el Programa Nacional de Reformes 2011 (PNR).

Malgrat que es disposa d'un marge de maniobra francament estret, s'esperen iniciatives públiques que, com a mínim, puguin esmorteir parcialment els efectes d'aquest context tan negatiu. Així el PNR preveu que el conjunt de mesures per lluitar contra la pobresa i l'exclusió social formin part del proper Pla nacional d'acció per a la inclusió social. Pel que fa a la Generalitat, existeix el compromís d'impulsar un Pacte nacional per a la inclusió social i l'eradicació de la pobresa al llarg del 2012.

Preocupa especialment el previsible deteriorament de les condicions de vida de la infància, molt afectada per la situació dels pares en el mercat de treball

Com ja s'advertia l'any passat, la situació és especialment greu en relació amb la infància, atès que l'any 2010 és el col·lectiu amb la taxa de risc de pobresa més elevada, el 23,7%, que ja supera la de les persones de més de 64 anys. Mentre el mercat de treball continuï en l'estat actual, aquesta situació tendirà a agreujar-se, pel fet que està estretament relacionada amb la situació dels pares en el mercat de treball i per la manca de prestacions per a aquest col·lectiu que contrastin aquest vincle. Aquesta realitat és particularment sagnant per les seves implicacions en el futur de les persones i la societat. Per tant, resulta més imprescindible que mai poder consensuar un Pacte per a la infància, com el que s'està elaborant amb tots els agents socials i econòmics implicats. En aquest context, és important recordar que la Recomanació del Consell Europeu sobre

¹ Jornada celebrada el 12 de juny de 2012 a Barcelona

el Programa nacional de reforma de 2012 d'Espanya de 30 de maig en la seva recomanació setena considera que cal prendre mesures específiques per combatre la pobresa, augmentant l'eficàcia del suport a la infància i millorant l'ocupabilitat dels grups vulnerables.

Per contra, el risc de pobresa s'està reduint entre les persones grans, atès que la majoria dels seus ingressos provenen de les pensions que, ara per ara, són un ingrés estable. No obstant això, el *Llibre Verd de les Pensions* de la UE adverteix que la crisi tindrà conseqüències sobre les pensions futures de les persones treballadores que hagin perdut el seu lloc de treball i hagin estat a l'atur durant un període de temps perllongat o de les persones treballadores que hagin vist reduïda la seva retribució o el seu horari de treball. El *Llibre blanc de les pensions* proposa entre d'altres qüestions, la prolongació de la vida laboral, vinculant l'edat de jubilació a l'esperança de vida, i promoure els plans de jubilació complementaris privats i millorar la seva seguretat. Amb les mesures preses amb la reforma de les pensions del 2011, les persones necessitaran tenir carreres laborals més llargues i completes, una qüestió complicada en el context econòmic actual.

Precisament, les conseqüències de la situació econòmica sobre el mercat de treball, amb un increment tan important de l'atur i, sobretot, de l'atur de llarga durada, són les que han desembocat en un increment tan gran de la demanda de l'RMI des de l'inici de la crisi econòmica, sobretot dels casos sense problemàtica social afegida. L'any 2011, amb la reforma de la prestació duta a terme pel Govern de la Generalitat, s'observa una disminució del nombre d'expedients vigents de la prestació i una disminució de la seva quantia mensual mitjana.

La reforma de l'RMI fa preveure un creixement molt preocupant de persones en situacions de desemparament, amb un suport cada vegada més dèbil de la xarxa familiar i el sector social

La pèrdua del caràcter de dret subjectiu de l'RMI, així com la restricció dels seus criteris d'accés, que s'havia convertit en el darrer esglaó del sistema de protecció social, pot tenir com a conseqüència que alguns col·lectius quedin en situació de desemparament. De fet, des de diverses instàncies ja s'ha advertit que els casos estrictament laborals (que són els que han quedat fora de l'RMI amb la reforma) poden esdevenir casos socials amb problemàtiques sociosanitàries en un espai de temps relativament curt.

La família i el suport del tercer sector han estat essencials per fer més lleus algunes de les conseqüències d'aquestes llacunes en el sistema de protecció social però no poden substituir l'Administració pública en el seu paper de garantir la cohesió social. Amb les darreres retallades, el sector social pot perdre part de la seva capacitat de donar suport als col·lectius amb risc d'exclusió, atès que es poden trobar en una situació econòmica realment crítica que, en alguns casos, podria derivar en el tancament de la pròpia entitat o en la reducció dràstica de la seva activitat. Pel que fa a les famílies, l'any 2010, 172.000 llars tenien tots els seus membres en edat de treballar a l'atur, i en molts d'aquests casos, les pensions dels avis es converteixen en l'únic ingrés familiar.

A tot això, s'afegeix la gairebé impossible fita de reduir els 24.765 expedients de l'RMI de finals del 2011 als 18.000 previstos a l'hora d'elaborar els pressupostos de la Generalitat del 2012, la qual cosa obligarà el Govern a decidir si incrementa la partida pressupostària per poder pagar les prestacions del Programa durant els darrers mesos de l'any.

Tot plegat ens indica que si bé, en els darrers anys, l'RMI havia estat l'última xarxa de protecció social per a tots aquells buits de cobertura del sistema, amb la reforma de la prestació, malauradament, aquesta darrera xarxa torna a presentar forats que faran incrementar les desigualtats socials.

Caldria esmerçar tots els esforços possibles per evitar que una part creixent de la ciutadania es quedi sense cap tipus de protecció. Iniciatives com la revisió de l'RMI o el Pacte nacional per a la inclusió poden ser les vies adequades per desenvolupar mesures en aquest sentit

Tot i ser conscients de les greus dificultats econòmiques, en el necessari procés de prioritzar la despesa pública, i amb l'objectiu de donar més cobertura als col·lectius que es trobin en una situació de major risc d'exclusió social, caldria fer un esforç per evitar que una part de la ciutadania es quedi sense cap tipus de protecció, sense uns ingressos mínims per a la seva subsistència. Les mesures que s'han pres de caire conjuntural, com ara les pròrrogues de l'atur assistencial, no solucionen el problema de fons, el fet que alguns col·lectius es quedin sense cap opció per accedir als ajuts vigents i, per tant, a mercè de la família, en el millor dels casos, i de la caritat. En aquesta línia, l'aprovació de la Moció aprovada aquest 7 de juny pel Parlament de Catalunya sobre les polítiques contra l'atur, amb el suport del partit en el govern, que insta a reformar la normativa que regula el Programa interdepartamental de la Renda mínima d'inserció per incloure-hi les persones aturades sense ingressos com a possibles beneficiaris, obre la porta a buscar una alternativa a aquest col·lectiu que en l'actualitat es troba desprotegit.

Aquestes reflexions, entre d'altres, hauran d'estar presents en l'elaboració del Pacte nacional per a la inclusió social i l'eradicació de la pobresa que pretén impulsar el Govern de la Generalitat el 2012. Precisament, el document de propostes d'actuació consensuat entre el Govern, el món associatiu i l'Administració local (setembre de 2011) proposa la "redefinició" de l'RMI sota el paradigma dels nous col·lectius i que els casos amb problemàtiques laborals es derivin cap a polítiques actives d'ocupació, així com que s'agiliti la transició entre l'RMI i la PNC (això permetria reduir el nombre actual de persones beneficiàries de l'RMI i possibilitaria l'entrada d'altres persones avui excloses del programa). En aquest sentit, és necessari harmonitzar totes les prestacions existents en l'àmbit de l'Estat i de Catalunya per tal d'optimitzar els recursos disponibles, evitar duplicitats i canalitzar les persones cap a l'ajuda més adequada.

No obstant això, un dels itineraris clau de sortida de situacions de risc d'exclusió social com són les polítiques actives d'ocupació també han quedat malmeses amb els darrers ajustos de la despesa pública. En aquest sentit, l'ECAS (entitats catalanes d'acció social) ha posat de manifest que les retallades en polítiques d'ocupació posen en risc les perspectives d'inserció laboral de moltes persones que necessiten formació i orientació per incorporar-se al mercat de treball i pot provocar costos molt superiors a mitjà i llarg termini en altres tipus d'atenció social. No endebades, la mateixa Comissió Europea² assenyala que els estats haurien de seguir millorant l'eficàcia dels sistemes de protecció social i assegurar-se que desenvolupen el seu paper en cada cas, evitant la retirada precipitada d'ampliacions de cobertura i elegibilitat anteriors fins que es reprengui la creació d'ocupació. També posa l'accent en l'aplicació d'estratègies actives d'inclusió.

El sistema d'atenció a la dependència (SAD) també s'ha vist afectat per la reducció de la despesa pública en l'àmbit de les polítiques socials. El calendari d'aplicació s'ha ajornat en relació amb les persones amb dependència moderada, que no es preveu que s'incorporin al sistema fins als anys 2013 i 2014. Les perspectives per a aquest any 2012 no són gaire positives, atès que ja s'ha plantejat l'enduriment dels criteris d'accés a les ajudes a la dependència (a la pràctica, les ajudes del sistema es destinarien únicament als casos més greus de la dependència)³, com també l'increment del copagament a les persones beneficiàries en funció dels seus recursos econòmics⁴.

² Estudi prospectiu anual sobre el creixement 2012.

³ Reunió de la Comissió Delegada de la Dependència, celebrada el 17 i 18 de maig de 2012, en la qual també es posa sobre la taula l'impediment que una persona rebi més d'una ajuda, amb l'excepció de la teleassistència, i l'eliminació dels dos nivells en què es divideix cada grau de la dependència.

⁴ L'increment passaria del 9% actual a un màxim del 13% a partir de l'estiu.